

szervezője. Egy sereg irodalomelméleti cikket írt (egy részük a Napkeletben jelent meg s most napvilágot láthatnak franciául is). E munkásságban a gyakorlati tudós áll előttünk igazán, aki a kapcsolatok fenntartását szolgálja magyarság és Európa közt. Hankissnak itt van eddig legnagyobb érdeme. Tanítványait európai tanulmányutakra nevelni, azokhoz hozzá is segíteni, s — állandó külföldi szereplései révén — tudományoz együttműködések kapcsán a nyugat figyelmét szellemiségünkre felhívni. A *Lumière de Hongrie*, melyet a zajtalanul dolgozó, nemesen irodalmi szellemű *Vajna és Társa* vállalat adott ki, egyik modern előőrsé ennek a törekvésnek. Hankiss Jánosnak van ennél eredetibb könyve is, de hasznosabb egy sem. Elolvasása egész hasonló természetű könyvsorozat gondolatát ébreszti s megvalósítása szintén a Hankiss Jánosokra vár. Szeretnők, ha a Hankiss—Juhász-féle «Littérature hongroise» hamarosan bővített kiadást is megérhetne. Adják végre a külföld számára irodalmunk összefoglaló képe mellett a magyar költészet és széppróza könyvét, melyet A magyar irodalom olvasókönyvének is nevezhetnének. Csak az egyik valósult meg mindezideig: *A magyar költészet kincsháza*, *Endrődi Sándor* szerkesztésében. Ez is elfogyott s részben el is avult már. A másik, a magyar széppróza, tudományos próza breviáriuma, méltó keretben, még megoldásra vár. Itthon s külföldön egyaránt megtehetnék hivatásukat, mindenkinek örömére, aki a magyarság egyéni, európai szellemű alkotásai iránt érdeklődni tud.

Hankiss János írói pályájának főbb útvonalaire érdekesen világít rá Juhász Géza, az «Irodalomszemlélet»-hez írt előszavában:

«Ha azt mondom: az élet és irodalom kapcsolatait keresi, édeskevés. Ma minden hozzáértőnek ettől fő a feje. Irodalom és élet: tűz és víz a kortudatban. Aki össze akarja békíteni, csaknem mind az élet szennyes hullámaival fojtaná üszökké a műalkotást. Hankiss az irodalom fényét árasztja az életre; fölfedezi, hogy amit életnek hívunk, csak az irodalom teszi átélhetővé. Mások az irodalmat barbarizálják, ő az életet humanizálja. Desztillált élet? Az ő számára a legelevenebb tevékenység, csupa egészséges kezdemény, úttörő kiadványok negyedfélszáz külföldi előadás, még műfordítások is. A magyar irodalom nemzetközi elismertetésének époly sikeres harcosa, amilyen szerencsés ösztönnel kutatja a külföldi irodalmakban a magyar élet nyomát.

Most irodalomszemléletet ad. Korszerű vállalkozás. Az irodalomtudomány kinőtt a gyermekszobából; önálló hajlékot keres. Hankiss nem kezdi a toronygombon a rendszeralkotást, nem az elvont gondolatok egéből épít aláfelé. Vérévé vált a francia műveltség, amelyben a tény eszmévé finomul anélkül, hogy valóságízét elvesztené. Mondatain ott rezeg valami a művészet fényéből, választékos, izléses stilisztika».

TÚLVILÁGI TÁJ.

*Elszórtan itt-ott béna fák,
körül mindenütt némaság.*

*Medrében megfagyott folyam
fordul s mint az üveg, olyan.*

*Szintelen, sápadt holdvilág,
a mező csupa holt virág.*

*Állandó, hideg, messzi fény
fehéren ég az Úr szívéen.*

Kelemen István.